

ESKUJARA ESKOLETAN

Jean Haritschelbarek

Duela orai hemezortzi urte jalgi zen lege berri bat Frantzian, «Loi Deixonne» deitua. Lege berri horren bidez sar zitaiken eskuara eskoletan: Unibersidadean (Bordaleko ikastetxe nagusian) bigarren maileko eskoletan (bainan nun eta noiz?) lehenbiziko maileko eskoletan (zonbeit tokitan bederen, errient edo errientsek nahi zutelarik).

Duela hamar urte sortu zen Baionan IKAS deitu batasuna. IKAS-en xederik haundiena da eskuararen sar-araztea Eskual Herriko eskoletan.

Ba du orai lau urte hasi direla Ministerioarekin mintzaldiak Frantzian bizi diren hizkuntza berezietan buruz. Kari hortarat sortu zen «Conseil de défense des Langues et Cultures régionales» deitu batasuna. Batasun hortan sartzen dira. Eskualdunak (IKAS-en bidez), bretoinak, katalanak, okzitanak eta abar...

Huna, orduz geroz, zer ardietsi dugun:

1. *Hirugarren maileko ikastetxe nagusietan* (Unibersidadean), Tolosan, Bordelen eta Pauen, on-hartua da eskuara bigarren hizkuntza gisa. Horrek erran nahi du eskual-ikaslek balia dezaketela eskuara «licence de langues vivantes» eta «licence de lettres modernes» deitu etsamintetan. Gero D.U.E.L. (Diplome Universitaire d'Etudes Littéraires) diploma ukan-eta presenta dezakete «Certificat de langue, littérature et civilisation basques» deitu etsamin berezia beren lizentziaturaren bukatzeko.

Eskuarazko klaseak emaiten dira Bordelen (Lafon jaun eskualzainak). Tolosan (Allières jaun eskualzain langutzaileak). Pauen (Goyenetxe jaun eskualzain laguntzaileak). Bordelen bakarrik «Certificat de langue, littérature et civilisation basques» delakoa presenta dezakete ikasleek. Heldu den urritik harat Lafon jaunak utziko dio Bordeleko unibersidadeko eskual-katedra Hasitschelhar jaun eskualzaindiko buru-ordezkoari.

2. *Bigarren maileko eskoletan (Lycées, C.E.S., C.E.G.).*

Mail hortan aintzinamendu guti izan da. Gure xedea da onhartua izan dadin eskuara bigarren hizkuntza gisa batxilleratoan. Baina Frantses gobernuak ez dauku gauza hori aise emanen. Ez gaude halere indarrrik egin gabe.

Baionako «lycée»-ko buruzagiaren baimenarekin eskual-eskolak hasi dira (oren bat astero) eskualzain laguntzaile den Jakes Etcheverry-rekin. Heldu den urritik harat hasiko dira eskual-klaseak «Lycée technique» deitu bigarren maileko eskolan. Hortan ere Jakes Etcheverry-k emanen ditu. Gauza ber-bera galdeginen dugu Miarritzeko eta Donibane-Lohitzuneko «lycées»-etan.

Donibane-Lohitzuneko C.E.G.-ean ba du orai sei hilabete hasi direla eskual-klaseak Danielle Albizu anderea dela erakasle. Baina ba dira anitz C.E.S. eta C.E.G. Eskual Herrian, nola Baionan, Angelun, Miarritzen, Hendaian, Kanbon, Hazparnen, Baigorriin, Donibane-Garazin, Donapaleun, Maulen-Nehork ez du eskuara erakasten eskola horietan.

Horiek guziak gobernuko eskoletan. Beharda aitortu bertze eskolarik ba dela, bereziki eskola girixtinoak: Aitortu behar dugu ere indar guti egiten dutela eskuararen alde bereziki Baionako eta kostako eskola girixtinoetan. Agian, bertzen etsenplua ikusiz, bermatuko dira hek ere. Dezagun erran indar ttipi baten egiten ari dela gobernoa. Jakin dugu minixterioak izendatuko duela erakasle bat eskuararen erakasteko CES eta CEG-etan. Gauza guti izanikan ere, on da hartzea. Ba dakigu erakasle batek ez dezakela CES eta CEG guzietan heda bere erakaskuntza. Gehiago galdeginen dugu.

3. *Lehenbiziko maileko eskoletan*, segitzen dugu, urte guziz bezala, Eskualtzaleen Biltzarrak eta Ikas-ek emaiten dituzten lanak. Mail hortan ba dakigu ez balinbadute erakaslek borondate onik agertzen ez ditaikela gauza haundirik egin. Erran behar da ere eskola emaitetan anitz erdaldun ba dela eta eskualdun guti.

Bainan mail hortan ere, eskolatik kanpo eskuararen alde egiten diren lanak eta indarrak behar dira aipatu.

Kanbon: Ikastolatxo bat egin dute. Ortzegun guziz ibiltzen dira berrogoi eta hamar ume. Dagneau-Choribit anderea erakasle.

Hendaian: «Haize garbian» deitu batasunak emaiten ditu eskual-klaseak: Oñatibia jaunaren metodologia itzuli dute lapurtar eskualkirat.

Donibane-Lohitzunen Lacarra eskualtzain laguntzaile andereak lan ederrik egiten du eskuararen alde, bai eta ere Danielle Albizu andereak «Amicale Donibandarrak» deitu batasunean.

Donapaleun, Olaizola eta Etxezaharreta jaunek «Club de civilisation basque» bat sortarazi dute.

Ez ditugu ahantzi behar Baionako Eskual erakus-tokian emanak diren klaseak (Jakes Etcheverry-k) eta Polo-Beyries-eko gazteen bil-tokian hasi den eskual erakaskuntza.

* * *

Huna beraz zertan den eskuara gure eskoletan. Gauzak diren bezala erran ditut. Esperantza ba dugu sortuko direla urrian ikastola bi. Inchauspe minixtroaren bitartez gobernuak izendatuko ditu andereño bi. Hortan ere ez dut ikusten hastapen bat baizik. Langile guti da. Ipar Eskual Herrian. Bainan, halere, ari da sartzen gero eta gehiago eskuara eskoletan. Emeki emeki sortzen eta sortuko dira erakasle berriak. Hortan da problema haundiena. Unibersidadeak moldatuko ditu bigarren maileko erakasleak; bigarren maileko erakaslek formatuko dituzte lehen maileko erakasleak, «Ecoles Normales» deitu ikastetxetan. Ez da bertze biderik.

Jean Haritschelbar